

ДОКЛАД

**ЗА ДЕЙНОСТТА НА
НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ**

2009 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
ОСНОВНИ ДОКУМЕНТИ, СВЪРЗАНИ С ДЕЙНОСТТА НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ.....	5
ФУНКЦИИ НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ.....	5
ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ.....	6
ДЕЙНОСТ НА НАДЗОРНИЯ СЪВЕТ НА НИПА ЗА 2009 г.....	9
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА ЗА ДЕЙНОСТТА НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ ЗА 2009 г. “ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И ОГРАНИЧАВАНЕ НА КОЛЕКТИВНИТЕ ТРУДОВИ КОНФЛИКТИ”.....	11
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА БЮДЖЕТА НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ.....	17
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	20

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият доклад е изготвен на основание чл. 6, ал. 2, т. 14 от Правилника за устройството и дейността на Националния институт за помирение и арбитраж /НИПА/.

Докладът представя обобщените резултати от ежегодната дейност на Националния институт за помирение и арбитраж, осъществявана през 2009 г., и е изготвен въз основа на: отчет за дейността на надзорния съвет /НС/ на института; отчетите на служителите от отдел “Анализи, прогнози, посредничество и арбитраж” /АППА/ и отдел “Финансово-административна дейност” /ФАД/.

Националният институт за помирение и арбитраж е юридическо лице към министъра на труда и социалната политика, с ранг на изпълнителна агенция. Неговото създаване се заложи в изменения и допълнен през 2001 г. Закон за уреждане на колективните трудови спорове (ЗУКТС). Измененията в ЗУКТС бяха осъществени във връзка с изискванията на: Европейската социална харта (ревизирана), Конвенция 154 и Препоръка 92 на Международната организация на труда (МОТ) за въвеждане на извънсъдебни способи за уреждане на колективни трудови спорове (КТС). В резултат на това, с ПМС № 71 от 26.03.2003 г. за изменение и допълнение на Устройствения правилник на МТСП, се създаде Националният институт за помирение и арбитраж като второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на труда и социалната политика.

Ръководни органи на института са надзорен съвет и директор.

Надзорният съвет се състои от по двама представители на представителните организации на работниците и служителите, на работодателите и на държавата. В този смисъл надзорният съвет на Националния институт за помирение и арбитраж представлява типична институционализирана форма на тристранно сътрудничество.

Директорът на института се назначава от министъра на труда и социалната политика след консултации с надзорния съвет. Съгласно чл. 4а, ал. 4 от ЗУКТС, директорът на института е член на надзорния съвет по право.

Организацията на дейността, структурата и функциите на администрацията на НИПА, както и статутът на посредниците и арбитражите към института са определени с Правилник за устройството и дейността на Националния институт за помирение и арбитраж, утвърден от министъра на труда и социалната политика и обнародван в ДВ, бр. 35 от 2003 г., изм. и доп. ДВ, бр. 29 от 2005 г.

На основание чл. 4 и чл. 4а от Закона за уреждане на колективните трудови спорове, НИПА съдейства за доброволното уреждане на колективни трудови спорове между работници/служители и работодатели чрез посредничество и/или арбитраж.

Посочените способности са регламентирани в Правила за осъществяване на посредничество и арбитраж за уреждане на колективни трудови спорове от Националния институт за помирение и арбитраж, утвърдени от надзорния съвет на института.

Съгласно чл. 9, ал. 1 от Правилника за устройството и дейността на Националния институт за помирение и арбитраж, посредници и арбитри могат да бъдат само лица, включени в Списък на посредниците и Списък на арбитрите, утвърдени от надзорния съвет и обнародвани в Държавен вестник.

В контекста на своята регламентирана дейност НИПА е орган, който непосредствено подпомага министъра на труда и социалната политика при провеждането на държавната политика в областта на уреждането на колективните трудови спорове.

Усилията на Националния институт за помирение и арбитраж са насочени към изграждането на съвременен модел за разрешаване на колективни трудови спорове, съобразен с най-добрите европейски образци.

Политиката на института е насочена към превенция на колективните трудови конфликти и други крайни форми на протест, към повишаване на компетентността на посредниците и арбитрите и към изграждане на обществено доверие в неговата социално значима дейност.

Друга насока на тази политика е усъвършенстване на социалния диалог чрез изследване на добрите практики в колективното трудово договаряне.

Националният институт за помирение и арбитраж осъществява своята дейност самостоятелно или в сътрудничество с други държавни органи и представители на работодателите, работниците и служителите. Институтът подпомага дейността на работодателските и на синдикалните организации не само на ниво предприятие, но и на национално, браншово и регионално равнище.

През 2009 г. дейността на института се развиваше в следните основни направления:

- организационно укрепване;
- усъвършенстване на процедурите по посредничество и арбитраж;
- укрепване на институционалните връзки с МТСП;
- усъвършенстване на взаимоотношенията със социалните партньори;

- подпомагане на колективното трудово договаряне с цел усъвършенстване на социалния диалог;
- усъвършенстване на нормативната уредба;
- популяризиране на възможностите на института.

ОСНОВНИ ДОКУМЕНТИ, СВЪРЗАНИ С ДЕЙНОСТТА НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ

- Конституция на Република България;
- Кодекс на труда;
- Закон за уреждане на колективни трудови спорове;
- Устройствен правилник на Министерството на труда и социалната политика;
- Правилник за устройството и дейността на Националния институт за помирение и арбитраж;
- Правила за осъществяване на посредничество и арбитраж за уреждане на колективни трудови спорове от Националния институт за помирение и арбитраж.
- Стратегия за развитие на дейността на НИПА за периода 2007 – 2009 г.

ФУНКЦИИ НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ

Националният институт за помирение и арбитраж реализира своята дейност по осъществяване на посредничество и арбитраж за уреждане на колективни трудови спорове, като:

- организира посреднически и арбитражни процедури;
- събира, съхранява и анализира, самостоятелно и в сътрудничество със социалните партньори, данни за колективното трудово договаряне, за колективни трудови спорове и причините за възникването им, за способите и сроковете за уреждане на колективните трудови спорове;
- класифицира информация по видове икономически дейности, по вид на предприятията - малки, средни, големи, по характер на исканията, по брой на работниците и/или служителите, засегнати от колективния трудов спор;
- провежда обучения на посредници и арбитри и поддържа база с данни за тях;

- осъществява сътрудничество с български, чуждестранни и международни институции и организации във връзка с дейността на института;
- провежда консултации в областта на своята дейност и съдейства на страните по колективни трудови спорове да постигнат съгласие за образуване на посреднически и арбитражни процедури;
- издава информационни издания и други материали, свързани с дейността на института;
- участва в разработването на нормативни актове и предлага на министъра на труда и социалната политика усъвършенстване на нормативната уредба относно уреждането на колективните трудови спорове ;
- проучва и предлага за реализация добрата чуждестранна практика в областта на уреждането на колективните трудови спорове;
- осъществява и други функции, възложени му с нормативни актове.

ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ

Ръководни органи на института са: надзорен съвет и директор.

Надзорният съвет:

- утвърждава програмите за дейността на института;
- одобрява проект на годишен бюджет на института;
- приема правила за осъществяване на посредничество и арбитраж за уреждане на колективни трудови спорове;
- контролира дейността по уреждане на колективни трудови спорове;
- приема критерии за подбор и утвърждава списъците на посредниците и арбитрите.

Директорът ръководи, координира и контролира осъществяването на цялостната дейност на института съобразно нормативно установените правомощия.

Националният институт за помирение и арбитраж е организиран в една дирекция с два отдела, с обща численост на персонала –13 щатни бройки.

Общата администрация е структурирана в отдел “**Финансова и административна дейност**” и е с обща численост на персонала – 4 щатни бройки.

Общата администрация:

- организира и осъществява финансово-счетоводната и стопанската дейност, вътрешния финансов контрол, управлението на собствеността и поддръжката на офис-техниката;
- разработва и участва в разработването на проекти на нормативни актове, свързани с дейността на института;
- разработва проект на бюджет и отчет за изпълнението на бюджета на института;
- извършва счетоводното отчитане на приходите и разходите;
- изготвя месечните, тримесечните и годишните отчети за касовото изпълнение на бюджета на института;
- изготвя месечните и годишните оборотни ведомости на института;
- води отчета и съхранява документацията от дейността на института;
- осъществява процесуалното представителство на института;
- подготвя проекти на договори и дава становища по законосъобразността на договори, предложени на института;
- изготвя длъжностното и поименното разписание на института;
- подготвя документи, свързани с възникването, изменението и прекратяването на трудовите правоотношения в института;
- води отчета и съхранява личните досиета на служителите на института;
- осигурява техническото и административното обслужване на дейността на надзорния съвет на института;
- осъществява протоколната дейност и връзките с обществеността;
- разработва информацията и следи за актуалността ѝ на електронния адрес (страница) на института в интернет;
- събира, съхранява и обобщава мнения и препоръки за дейността на института;
- осъществява и други функции, възложени със заповед от министъра на труда и социалната политика или директора на института.

Специализираната администрация е организирана в отдел “Анализи, прогнози, посредничество и арбитраж” и е с обща численост на персонала – 7 щатни бройки.

Специализираната администрация:

- осигурява техническото изпълнение на правомощията на директора и дейностите по административното обслужване на страните в колективните трудови спорове;

- разработва проекти на програми и изготвя отчет за изпълнението на програмите на института;

- организира и координира провеждането на обучението на посредниците и арбитражите;

- поддържа базата с данни за колективното трудово договаряне, за колективни трудови спорове и причините за възникване им, за способите и сроковете за уреждането на колективни трудови спорове, за посредниците и арбитражите с персонални данни за тях, както и за обученията, които са преминали, и за споровете, при които са посредничали или арбитражирали;

- подготвя провеждането на международни срещи и прояви в областта на дейността на института;

- дава консултации, свързани с дейността на института, и съдейства на страните по колективни трудови спорове да постигнат съгласие за образуване на посреднически и арбитражни процедури;

- разработва и участва в разработването на проекти на нормативни актове, свързани с дейността на института;

- проучва и предлага за реализиране добрата чуждестранна практика в областта на уреждане на колективните трудови спорове;

- води отчета и съхранява документацията от дейността на института;

- води регистър на издадените удостоверения на посредниците и арбитражите;

- осъществява и други функции, възложени със заповед от министъра на труда и социалната политика или директора на института.

Отделът осъществява дейност в няколко основни направления: съдействие за уреждане на колективни трудови спорове, анализиране на колективни трудови договори и разработване на проекти.

Специализираната администрация е оптимално структурирана в един отдел. В него няма изградени по-малки организационни единици (сектори и звена), които да съответстват на посочените относително самостоятелни направления на дейност.

ДЕЙНОСТ НА НАДЗОРНИЯ СЪВЕТ НА НИПА ЗА 2009 г.

Съгласно чл. 7 от Правилника за организацията и дейността на Надзорният съвет на Националния институт за помирение и арбитраж, дейността на Надзорния съвет през 2009 г. беше организирана въз основа на шестмесечни планове, всеки от които включваше провеждането на три редовни заседания.

Надзорният съвет реагираше своевременно на възникнала необходимост от отпадане на предвидена в дневния ред точка или включване на нова тема за обсъждане. Част от промените бяха извършени по предложение на администрацията на института, с цел да се отговори на възникнала необходимост от обсъждане на важни за дейността на института въпроси и проблеми.

Бяха извършени следните промени при провеждането на заседанията:

- 1) В дневния ред на заседанието през м. март беше включена точка **“Обща актуализация на списъците с посредници и арбитри към НИПА”**;
- 2) На заседанието през м. юни директорът на НИПА внесе предложение, което единодушно се прие от НС, да отпадне дейността **“Разпространение на механизъм за ранно информиране на Националния институт за помирение и арбитраж за възникващи колективни трудови спорове”** от Програмата за дейността на НИПА за 2009 г. в изпълнение на ПМС № 156 от 17.06.2009 г. за приоритизиране на политиките и програмите и за оптимизиране и ограничаване на ведомствените разходи в условията на финансова и икономическа криза;
- 3) На заседанието през м. септември, по предложение на директорът на НИПА, беше отложено разглеждането на **Отчет за поетапно изпълнение на дейностите по проект “Изграждане на информационна система за колективни трудови договори”** за заседанието през м. декември, когато щяха да бъдат изпълнени голяма част от предвидените по проекта дейности.
- 4) Планираното за м. октомври заседание беше отменено, тъй като материалите по дневен ред бяха разгледани на заседанието през м. септември във връзка с необходимостта от по-скорошно приемане на бюджетната прогноза на МТСП за 2010-2012 г.

Общо през 2009 г. бяха проведени пет редовни заседания на Надзорния съвет. При тяхното провеждане бяха спазени изискванията за наличие на

кворум и за присъствието на поне един представител от трите различни квоти – държава, работодатели, синдикати.

Планираните материали бяха предоставяни на вниманието на членовете на НС в предвидения в Правилника за организацията и дейността на НС срок.

Общият брой на предложените за обсъждане материали и теми на заседанията на Надзорния съвет през 2009 г., заедно с включените в “т. Разни”, е **петнадесет материала и пет теми**. По обсъдените на заседанията теми и материали са взети **седемнадесет решения**.

По-важните решения на Надзорния съвет, взети на проведените през годината заседания са следните:

- Приет е Годишният доклад за дейността на НИПА за 2008 г. (заседание 26.01.2009 год.);
- Приет е Отчет за изпълнението на програма 4 “Предотвратяване и ограничаване на колективните трудови конфликти” за първото шестмесечие на 2009 година” (заседание 22.06.2009 год.);
- Отложено е изпълнението на дейността “Разпространение на механизъм за ранно информиране на Националния институт за помирение и арбитраж за възникващи колективни трудови спорове” от Програмата за дейността на НИПА за 2009 г. в изпълнение на ПМС № 156 от 17.06.2009 г. за приоритизиране на политиките и програмите и за оптимизиране и ограничаване на ведомствените разходи в условията на финансова и икономическа криза (заседание 22.06.2009 год.);
- Приета е Програма за дейност на Националния институт за помирение и арбитраж за 2010 г. (заседание 28.09.2009 год.);
- Одобрен е Бюджетът на Националния институт за помирение и арбитраж за 2010 г. (заседание 28.09.2009 год.);
- Приет е Отчет от директора на НИПА за поетапно изпълнение на дейностите по Проект „Изграждане на информационна система за колективните трудови договори” (заседание 07.12.2009 год.);
- Приети са промени в списъците на посредниците и на арбитрите към Националния институт за помирение и арбитраж (заседания: 16.03.2009 год. и 07.12.2009 год.);
- Приети са шестмесечните планове за работа на НС на НИПА (заседания: 26.01.2009 год. и 22.06.2009 год.);
- Приети са отчетите за изпълнението на шестмесечните планове на НС на НИПА (заседания: 26.01.2009 год. и 22.06.2009 год.);

- Избрани са нов председател и зам.-председатели на НС на НИПА (заседание 28.09.2009 год.);
- Приета е промяна в състава на НС на НИПА (заседание 28.09.2009 год.).

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА ЗА ДЕЙНОСТТА НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ ЗА 2009 г. “ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И ОГРАНИЧАВАНЕ НА КОЛЕКТИВНИТЕ ТРУДОВИ КОНФЛИКТИ”

За постигане на оперативната цел на института “Развитие на двустранния социален диалог” се разработи Програма за дейността на Националния институт за помирение и арбитраж за 2009 г., утвърдена от надзорния съвет на 05.12.2008 г. Съгласно програмата Националният институт за помирение и арбитраж *предоставя следните услуги:*

Услуга № 1: Уреждане на колективни трудови спорове чрез посредничество и арбитраж;

Услуга № 2: Предоставяне на консултации по колективни трудови спорове;

Услуга № 3: Популяризиране на извънсъдебни способи за уреждане на колективни трудови спорове;

Услуга № 4: Анализирание на процесите на колективното трудово договаряне и колективните трудови конфликти.

Полза/ефект за обществото от политиката по трудовите отношения:

- Усъвършенстване на социалния диалог;
- Създаване на условия за ранно разкриване на КТС и бързото им уреждане;
- Подобряване качеството на КТД в предприятията.

Информация за наличността и качеството на данните

Информацията се набира от социалните партньори, пресата и интернет. Качеството на данните подлежи на системна проверка и анализ.

Външни фактори, които са рискови за постигането на целите на програмата:

- Прекъсване на социалния диалог в рамките на тристранните съвети за социално сътрудничество на местно равнище;

- Недостатъчната ангажираност на социалните партньори за ранно информиране на НИПА за възникнали колективни трудови спорове.

ДЕЙНОСТИ ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИТЕ:

Услуга № 1: Уреждане на колективни трудови спорове чрез посредничество и доброволен трудов арбитраж

През 2009 г. са проведени две арбитражни производства по чл. 5 и чл. 14, ал. 3 от ЗУКТС, във връзка с уреждане на колективни трудови спорове в “Кремиковци” АД и в Държавно Предприятие „Национална Компания Железопътна Инфраструктура” ЕАД, както следва:

1) **Процедура по арбитраж № 1**, е открита по реда на чл. 5 от ЗУКТС. Процедурата е във връзка с уреждане на колективен трудов спор в “Кремиковци” АД, относно законосъобразността на сключване на нов Колективен трудов договор, предвид обстоятелството, че дружеството се намира в открито производство по несъстоятелност. Арбитражното производство е проведено в София и приключва с постановяване на арбитражно решение в законоустановените срокове. Арбитражното решение, гласи, че трудовото и търговското законодателство не препятстват сключването на нов Колективен трудов договор в “Кремиковци” АД (в неплатежоспособност), след откриването на производство по несъстоятелност.

2) **Процедура по арбитраж № 2**, е открита по реда на чл. 14, ал. 3 от ЗУКТС. Процедурата е за уреждане на колективен трудов спор в ДП “НКЖИ” ЕАД и завършва с определение на Арбитражната комисия за прекратяване на производството на базата на подписано стачно споразумение между представители на работодателя и представителите на работниците и служителите от ДП “НКЖИ” ЕАД.

През 2009 г. е проведена една процедура по посредничество в сдружение „Мапа Дженгиз” ДЗЗД.

Процедура по посредничество № 1, е открита на основание чл. 4а, ал. 9, т. 1 от Закона за уреждане на колективните трудови, чл. 6 от Правилата за осъществяване на посредничество и арбитраж за уреждане на колективни

трудови спорове от Националния институт за помирение и арбитраж, във връзка с писмени искания от страна на Инициативен комитет на работниците и служителите от „Мапа Дженгиз“ ДЗЗД, и от страна на ръководството на Сдружение „Мапа Дженгиз“ за определяне на посредник. В рамките на процедурата е подписано едно частично споразумение за изплащане на коледни надбавки. Процедурата по посредничество не е приключена през отчетния период.

Практиката от 2009 г. за уреждане на колективни трудови спорове показва, че арбитражът е използвано средство в случаите на определяне на минимални дейности, които да бъдат осъществявани по време на ефективна стачка. И през 2009 г., аналогично на предходната година, спорещите страни не са използвали възможностите на доброволния арбитраж за решаване на колективни трудови спорове. Посредничеството продължава да бъде слабо използван способ за уреждане на спорове между работници и работодатели.

Услуга № 2: Предоставяне на консултации по колективни трудови спорове.

Проведени са консултации и писмени отговори на запитвания по трудово-правни въпроси, свързани с преговори за сключване на КТД, спорове по неизпълнение на КТД, спорове по неизплатени трудови възнаграждения, и др.

Направени са за консултации, във връзка с постъпили запитвания от ръководството на фирма “Теси” ООД – гр. Шумен и от ръководството на 4 ОУ “Проф. Джон Атанасов”- гр. София. Изготвени са писмени отговори по трудово-правни въпроси от работещи в различни сфери на дейност, като: здравеопазване, металургия (“Кремиковци” АД), енергетика (“Топлофикация София” АД), циментов завод в Златна Панега и др. Направени са разяснения за компетентността на института и е предоставена информация за възможностите за съдействие от страна на НИПА при възникнали колективни трудови спорове и начините за тяхното уреждане.

По инициатива на директора на НИПА е проведена работна среща и е направена консултация, относно неизпълнение на КТД в „Летище София” ЕАД. В следствие от проведената среща, страните са постигнали конкретни договорености, във връзка с изпълнението на КТД.

Осъществено е участие на директора на НИПА в заседание на Подотрасловия съвет за тристранно сътрудничество по железопътен транспорт към Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, във връзка с проблемите в отрасъл “Железопътен транспорт”.

По повод възникналото социално-икономическо напрежение и обявена стачна готовност в Български държавни железници и Национална компания “Железопътна инфраструктура” е дадена консултация и са изготвени писма до страните по спора, с информация за предимствата на извънсъдебните способности при уреждането на колективни трудови спорове.

Услуга № 3: Популяризиране на извънсъдебни способности за уреждане на колективни трудови спорове. Организиране и провеждане на мероприятия /конференции, форуми, издаване на информационни материали/.

През 2009 г. са разпространени печатни информационни материали и рекламни писма за популяризиране дейността на НИПА. За осъществяването на тази услуга са използвани обучения, семинари, конференции, срещи и други с участието на представители на социалните партньори, в рамките на които експерти на института са представили възможностите на НИПА за оказване на съдействие на спорещите страни за уреждане на КТС.

Директорът на НИПА, Кирил Александров е участвал в заседание за учредяване на Областни съвети за тристранно сътрудничество в областите Перник и Пазарджик. В рамките на своето участие директорът на НИПА е предоставил материали, включващи информация за дейността на НИПА и предимствата на извънсъдебните способности – посредничество и арбитраж за бързо и ефективно уреждане на колективни трудови спорове.

Във връзка с провеждането на международен семинар “Насърчаване на социалния диалог – обмен на опит и добри практики директора на НИПА е представил презентация на тема “Българската система за разрешаване на трудови спорове”, която включва подробно описание на способите за решаване на КТС и проблемите във връзка с решаването и уреждането им.

За подобряване информираността на обществеността относно дейността на НИПА е направена актуализация на официалната страница на института в българската и английската ѝ версия.

Услуга № 4: Анализиране на процесите на колективното трудово договаряне и колективните трудови конфликти.

Разработено е проектно предложение за изграждане на информационна система за колективните трудови договори в НИПА.

Проучен е чуждестранния опит в изграждането и поддържането на информационна система за колективното трудово договаряне в страни-членки на ЕС.

През м. май 2009 г. от министъра на труда и социалната политика са утвърдени Правила за предоставяне на информация между ИА “ГИТ” и НИПА, в съответствие с разпоредбата на чл. 53, ал. 5 от Кодекса на труда.

През отчетния период ИА “ГИТ” и нейните дирекции са предоставили на НИПА общо 1103 бр. (на хартиен носител - 650 бр., в електронен вариант - 453 бр.) копия на колективни трудови договори, допълнителни споразумения и анекси, които са регистриране в база данни на НИПА за КТД.

Изготвени са пет анализа на колективни трудови договор на ниво бранш/отрасъл, както следва:

- ***Анализ на колективното трудово договаряне в отрасъл “Горско стопанство”:***

В анализа е отразено социално-икономическото състояние на отрасъла, развитието на социалния диалог и ролята му за развитие на горския сектор в България. Набелязани са основните предизвикателства пред отрасъла. Хронологично са проследени възникналите колективни трудови спорове. Направен е и сравнителен анализ на показателите от трите браншови колективни трудови договора от 2007 г., 2008 г. и 2009 г.

В аналитичната разработка е подчертана ролята на колективното трудово договаряне като ефективен и ефикасен начин за планиране и управление на промените на пазара на труда, настъпващи в резултат на икономическата криза. Очертана е и ролята на НИПА, като институция оказваща съдействие в превенцията и преодоляването на колективни трудови конфликти в сектора.

- ***Анализ на колективното трудово договаряне в отрасъл “Металургия”:***

Предназначението на анализа е да представи постигнатите договорености в Браншовия колективен трудов договор “Металургия” и Отрасловия колективен трудов договор “Металоиндустрия”.

В анализа е отразено влиянието на световната финансова и икономическа криза върху предприятията от отрасъла, като е посочено, че ефективния социален диалог между браншовите/ отрасловите структури на работодатели и синдикати създава възможности за стабилизиране на бранша и преодоляване на проблемите.

- ***Анализ на колективното трудово договаряне в отрасъл “Железопътен транспорт”:***

В анализа са представени икономическата характеристика на отрасъла, хронологията на колективните трудови спорове, като е направен сравнителен анализ на показателите, заложи в КТД от 2007 и 2009 г. в системата на “БДЖ” в съпоставителен паралел с нормите на националното трудово законодателство.

Целта на анализа е да се разкрият тенденциите, особеностите и взаимовръзките на протичащите социално-икономически процеси в бранша, и отражението им в процеса на колективно трудово договаряне, да се очертаят пътищата за преодоляване на пречки и разногласия, както и да се набележат отправните точки за сближаване на позициите на преговарящите страни, включително със съдействието на НИПА. Отразени са трудностите, пред които е изправен железопътния транспорт в условията на световна икономическа криза и как това е рефлектирало върху договореностите в ОКТД от 2009 г.

- ***Анализ на колективното трудово договаряне в отрасъл “Образование”:***

Анализът на отрасъл “Образование” представя социално икономическа характеристика на отрасъла, както и процеса на социалния диалог. В анализа е отразена хронологията на възникналите колективни трудови спорове в системата на народната просвета. Направен е сравнителен анализ на ОКТД от 2006 г. и ОКТД от 2008 г.

- ***Анализ на колективното трудово договаряне в бранш “Водоснабдяване, канализация и пречистване на водите”:***

Основна отправна точка на аналитичната разработка е да представи съпоставка на постигнатите договорености в Браншовите колективни трудови договори за системата на ВиК, подписани през 2006 и 2008 г. в сравнителен паралел с нормите на националното трудово законодателство.

Отчитане на показателите за полза/ефект по целеви стойности

Показатели за изпълнение	Мерна единица	Целева стойност	
		2009 план	2009 отчет
1. Обучени посредници и арбитри от регистрираните посредници и арбитри	%	100	30
2. Разрешени колективни трудови спорове от общия брой регистрирани КТС	%	100	100
3. Сключени споразумения с регионални съвети за тристранно сътрудничество за въвеждане на механизъм за ранно информиране за възникнали колективни трудови спорове	брой	0	0
4. Проведени мероприятия за повишаване на информираността на обществото за дейността на НИПА	брой	0	3
5. Извършени анализи на колективни трудови договори по сектори /икономическа дейност, отрасъл, бранш/	брой	5	5

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА БЮДЖЕТА НА НАЦИОНАЛНИЯ ИНСТИТУТ ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ

Ръководството на НИПА гарантира създаване на професионална и отговорна администрация, с висок обществен престиж, ориентирана към социалните партньори.

През отчетния период се запази структурирането на администрацията в два отдела – “Финансова и административна дейност” и “Анализи, прогнози, посредничество и арбитраж”. Съставът на първия отдел е от 4 служители, а на втория – от 7 служители.

Целият персонал на НИПА се ангажира в изпълнението на основната програма 4 “Предотвратяване и ограничаване на колективните трудови конфликти”.

Във връзка със създаване на условия за законосъобразно, целесъобразно, ефективно и икономично разходване на бюджетните средства, както и за подпомагане на ръководството на института при финансирането на заложените в програмата мероприятия, усилията на служителите от отдел “Финансова и административна дейност ” бяха насочени към изпълнението на следните основни задачи:

1. Прогнозиране и отчитане на бюджетните средства.

На основание ПМС № 27/09.02.2009 г. относно изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2008 г. и бюджетния график на Министерство на финансите и МТСП, в областта на бюджетното планиране в срок бяха разработени и представени следните проекти:

- Предложение за месечно разпределение на утвърдения годишен бюджет на НИПА по функции и групи по пълна бюджетна класификация.
- Преработен програмен и ориентиран към резултатите бюджет за 2009 г.
- Проектно-бюджет на НИПА за 2010 г.
- Проект на програмен формат на бюджета за 2010 г.
- Създадена беше организация за извършване на своевременно и качествено годишно приключване и отчитане на касовото изпълнение на бюджета на НИПА за 2009 г.

По изпълнение на текущите задачи, свързани с отчитането на бюджетния процес през отчетния период, усилията на отдела бяха насочени към целесъобразно, икономично и ефективно използване на делегираните бюджетни кредити, пълно, точно и вярно отчитане на разходваните финансови ресурси и своевременно представяне на регламентираната финансова информация.

2. Изготвяне и своевременно представяне в МТСП на справки, свързани с касовото отчитане на бюджетните средства по параграфи и дейности по бюджетната класификация и счетоводното им отчитане по синтетични и аналитични счетоводни сметки.

Във връзка с изискванията на Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор и Системата за финансово управление и контрол за целево, икономично и ефективно разходване на бюджетните средства, всички бюджетни разходи бяха предварително одобрявани от финансовия контролор.

Естеството на задачите, които изпълнява отдел “Финансова и административна дейност”, изисква представяне на достоверна информация в отчетните форми, отнасящи се до бюджетната дейност, прецизност в прогнозите и разработките на база действителното състояние и предстоящите за решаване задачи, срочност, съгласно указанията на МТСП и МФ, съблюдаване на принципите и изискванията на нормативните актове, регламентиращи финансово-счетоводната дейност.

В изпълнение на поставените задачи не са допускани грешки в отчетността и представяната пред съответните институции информация. Стриктно са спазвани сроковете и е осигурявана навременна и качествена периодична отчетна информация, свързана с касовото изпълнение на бюджета на НИПА, както и изискваната допълнителна счетоводна и статистическа информация от МТСП, МФ, НСИ, НОИ и МДААР.

Често срещани трудности, свързани с изготвянето и представянето на допълнителна информация, са кратките срокове за представяне, понякога със срочност от 1-2 дни, както и недостатъчната информираност относно обектите на информация.

Създадената организация за ежедневно отчитане на регистрираните стопански операции е главен фактор за своевременно, точно и качествено решаване на възникналите проблеми, свързани с финансово-счетоводната дейност.

За финансово обезпечаване на проведените мероприятия през 2009 г. за персонал, издръжка на дейността и офиса са разходвани общо 255742 лева, което представлява 66 % спрямо утвърдения бюджет за годината.

Усвояването на одобрените бюджетни кредити в раздел “Издръжка на дейността на института” е съобразено с фактическите месечни разходи за веществен издръжка и планираните в Програмата мероприятия.

Разходи по програмата (в лева)	Уточнен план за 2009	Отчет за 2009
Общо ведомствени разходи	185569	183357
от тях за:		
1. Персонал	154138	142248
2. Издръжка	29271	39439
3. Капиталови разходи	2160	1670
4. Численост на персонала	13	13

5. Администрирани разходи	110000	72385
Общо разходи:	295569	255742

Администрираните разходи са насочени за финансиране на следните мероприятия и дейности:

- финансиране на два проекта “Методика за анализиране на колективни трудови договори” и “Провеждане на социологическо проучване по въпроси, свързани с колективното трудово договаряне и колективните трудови спорове” в размер на 52860 лева;

- командировки в страната и чужбина, свързани с развитието на социалния диалог в размер на 5428 лева;

- обучение на посредници и служители и др.разходи – 14097 лева.

Финансово-счетоводната дейност в НИПА е съобразена с изискванията на Закона за счетоводството, Националните счетоводни стандарти и нормативните актове, отнасящи се до отчетността в бюджетната сфера.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От анализа на дейността на Националния институт за помирение и арбитраж през 2009 г. могат да се систематизират следните изводи:

- Броя на подадените искания за откриване на процедури по посредничество и арбитраж, съпоставено с броя на възникналите случаи на социално напрежение в предприятия на територията на страната, е сравнително малък.

Част от причините за това състояние са:

- нормативни ограничения, които не позволяват НИПА да извършва по-активна дейност за утвърждаването на извънсъдебните способности посредничество и арбитраж. Необходими са изменения и допълнения на ЗУКТС, с оглед оптимизиране на системата за уреждане на колективните трудови спорове в съответствие с развитието на социалния диалог в страната и усъвършенстването ѝ, съобразно европейските изисквания в тази област.

- Все още е незначителен броя на случаи на добра практика, въз основа на които спорещите страни да се убедят в ефективността на извънсъдебните способности за уреждане на трудови конфликти;

За да се преодолеят причините, които възпрепятстват института да изпълнява основната си дейност - съдействие за уреждането на колективните

трудова спорове между работници и работодатели, е необходимо да се извършат значителни промени в нормативната уредба. Ако това не се осъществи, през 2010 г. НИПА ще бъде изправен пред същите проблеми – липса на възможност да предприема активни действия за уреждане на възникнали колективни трудови спорове.

- И през 2009 г. тенденцията инициативите за ползване на възможностите на Националния институт за помирение и арбитраж да произтичат от представители на синдикални организации продължава.

- През 2009 г. за успешното реализиране на тази дейността по анализиране на колективното трудово договаряне бяха осъществени подготвителни дейности по изграждане и внедряване на информационна система за колективни трудови договори.

- Ограничените финансови ресурси възпрепятстват провеждането на мащабна кампания за популяризиране на възможностите на НИПА, както и на реализирането на програми за обучение не само на посредниците и арбитражите, но и на представители на социалните партньори, участващи в преговорния процес.

Осигурените финансово-технически, материални и трудови ресурси са недостатъчни за изпълнението на целите и задачите, заложи в Програмата за дейността на института за 2009 г., и в Стратегията за развитието на Националния институт за помирение и арбитраж (2007-2009).